

TOPLUMSAL CİNSİYET VE SAĞLIK

9. BÖLÜM

Ayşegül DURMAZ¹

Giriş

Toplumsal cinsiyet ve cinsiyet, sağlık ve refahın önemli belirleyicileridir. Cinsiyet, insanlarda ve hayvanlarda, kromozomlar, genler, hormon işlevi ve üreme/cinsel anatomi dahil olmak üzere fiziksel ve fizyolojik özelliklerle ilişkili bir dizi biyolojik özelliği ifade eder. Cinsiyet genellikle kadın veya erkek olarak ifade edilir⁽¹⁾.

Toplumsal cinsiyet, kadın, erkek ve cinsiyet çeşitliliği olan insanların sosyal olarak inşa edilmiş rollerini, davranışlarını, hareketlerini, özelliklerini, fırsatlarını ve kimliklerini ifade eder. İnsanların kendilerini ve birbirlerini nasıl algıladıklarını, nasıl davrandıklarını ve etkileşimde bulduklarını ve toplumdaki güç ve kaynakların dağılımını etkiler^(1,2).

Küresel olarak, kadınlar tüm ülkelerde erkeklerden daha uzun yaşıyor ve bazı durumlarda 10 yıldan fazla bir fark olduğunda görülmektedir. Ek olarak, küresel hastalık yükü, engelliliğe göre ayarlanmış yaşam yılları açısından orantısız bir şekilde erkekleri etkilemekte, ancak kadınların bir engelle daha uzun süre yaşama olasılığı daha yüksektir. Bu farklılıklar kısmen cinsiyetin etkisinden kaynaklanıyor olabilir: büyüme, metabolizma, üreme siklusu, cinsiyet hormonları ve yaşlanma süreçleri erkekler ve kadınlar arasındaki biyolojik farklılıklardır.

¹ Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül DURMAZ, Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü aysegul.durmaz@ksbu.edu.tr

Sonuç

Toplumsal cinsiyet, sağlık hizmetlerine erişim eşitsizliklerinde, sağlık hizmetlerinin kullanıcıları ve üreticileri olan kadınların ve erkeklerin farklı konumlanmaları nedeniyle ortaya çıkan sosyal ve ekonomik kırılganlığın önemli bir göstergesidir⁽³⁰⁾. Kadınlar daha uzun süre eğitim alabildiklerinde, gebeliklerini planlayıp istenmeyen gebelikleri engelleyebildiklerinde, ayırım gözetmeden sağlık hizmetlerine erişebildiklerinde, ekonomik fırsatlarını iyileştirebilir ve nihayetinde gelecekle dönüştürebilirler. Böylece kadınlar toplumsal cinsiyet ayrımcılığına maruz kalmadan sağlık haklarından faydalanabileceklerdir. Kadınlara, herkes gibi eşit olarak, ihtiyacı olduğu anda ve yerde, hizmetten faydalanırken yoksulluğa düşme korkusu olmadan ve kaliteli sağlık hizmetlerinden yararlanmasını sağlamakdan daha fazla hiçbir şey yardımcı olamaz⁽³¹⁾.

KAYNAKLAR

1. Heidari, S., Babor, T. F., De Castro, P., et al. Sex and gender equity in research: rationale for the SAGER guidelines and recommended use. *Research Integrity and Peer Review*, 2016;1.1:1-9.
2. Manandhar, M., Hawkes, S., Buse, K., et al. Gender, health and the 2030 agenda for sustainable development. *Bull World Health Organization*, 2018;96.9:643-52. URL: <https://www.who.int/bulletin/volumes/96/9/18-211607/en/>
3. UNDP (United Nations Development Programme). (2013). Seguino S, Sumner A, van der Hoeven R, et al. Humanity divided: confronting inequality in developing countries. New York: UNDP.
4. Heise, L., Greene, M. E., Opper, N., et al. Gender inequality and restrictive gender norms: framing the challenges to health. *The Lancet*, 2019, 393.10189: 2440-2454. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(19\)30652-X](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(19)30652-X)
5. Malmusi, D., Vives, A., Benach, J., et al. Gender inequalities in health: exploring the contribution of living conditions in the intersection of social class. *Global health action*, 2014, 7.1: 23189.
6. Swihart, D. L., & Martin, R. L. Cultural religious competence in clinical practice. In: *StatPearls [Internet]*. StatPearls Publishing, last update: 27.03.2020. URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK493216/>
7. WHO. Gender and health a technical paper. (20/08/2020 tarihinde <https://www.who.int/docstore/gender-and-health/pages/WHO%20-%20Gender%20and%20Health%20Technical%20Paper.htm#Gender%20differences%20in%20access%20to%20health%20care> adresinden ulaşılmıştır).
8. Zhu, N., & Chang, L. Evolved but Not Fixed: A Life History Account of Gender Roles and Gender Inequality. *Frontiers in psychology*, 2019, 10: 1709. 10.3389/fpsyg.2019.01709
9. Perls, T. T., & Fretts, R. C. Why Women Live Longer than Men-What gives women the extra years?. *Scientific American*, 1998, 2: 100-103.

10. Eurostat. (2020) Mortality and life expectancy statistics. (22/08/2020 tarihinde <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/pdfscache/1274.pdf> adresinden ulaşılmıştır).
11. WHO. (2020). Female life expectancy. (20/08/2020 tarihinde https://www.who.int/gho/women_and_health/mortality/situation_trends_life_expectancy/en/ adresinden ulaşılmıştır).
12. United Nation (UN). 2015 World Mortality Report. (22/08/2020 tarihinde https://www.un.org/en/development/desa/population/publications/pdf/mortality/WMR2015/WMR2015_Highlights.pdf adresinden ulaşılmıştır).
13. Sánchez-López, M. D. P., Cuellar-Flores, I., & Dresch, V. The impact of gender roles on health. *Women & health*, 2012, 52.2: 182-196.
14. Stoet, G., & Geary, D. C. A simplified approach to measuring national gender inequality. *PLoS one*, 2019, 14.1: e0205349.
15. WHO. 10 facts about women's health. (28/08/2020 tarihinde https://www.who.int/gender/documents/10facts_womens_health_en.pdf?ua=1 adresinden ulaşılmıştır).
16. Crimmins, E. M., Shim, H., Zhang, Y. S., et al. Differences between men and women in mortality and the health dimensions of the morbidity process. *Clinical chemistry*, 2019, 65.1: 135-145. doi: 10.1373/clinchem.2018.288332
17. WHO. (2019). Maternal mortality. (28/08/2020 tarihinde <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/maternal-mortality>. 1 adresinden ulaşılmıştır).
18. UNICEF. (2020). The neonatal period is the most vulnerable time for a child. (12/08/2020 tarihinde <https://data.unicef.org/topic/child-survival/neonatal-mortality/> adresinden ulaşılmıştır).
19. Fatallah M. UN. (2020). Issues in reproductive health. (30/08/2020 tarihinde <https://www.un.org/womenwatch/daw/csw/issues.htm> adresinden ulaşılmıştır).
20. Cořkun, A., & Özdilek, R. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği: sağlığa yansımaları ve kadın sağlığı hemşiresinin rolü. *Koç Üniversitesi Hemřirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi (HEAD)*, 2012, 9.3: 30-39.
21. UNICEF. (2019). Literacy. (30/08/2020 tarihinde <https://data.unicef.org/topic/education/literacy/> adresinden ulaşılmıştır).
22. Padavic, I., Ely, R. J., & Reid, E. M. Explaining the persistence of gender inequality: The work-family narrative as a social defense against the 24/7 work culture. *Administrative Science Quarterly*, 2020, 65.1: 61-111. Doi: 10.1177/0001839219832310
23. Van der Lippe, T., Van Breeschoten, L., & Van Hek, M. Organizational work-life policies and the gender wage gap in European workplaces. *Work and Occupations*, 2019, 46.2: 111-148. <https://doi.org/10.1177/0730888418791652>
24. Adisa, T., Abdulraheem, I. & Isiaka, S. B. Patriarchal Hegemony: Investigating the Impact of Patriarchy on Women's Work-Life Balance. *Gender in Management: An International Journal*, 2019, 34.1: 19-33. <https://doi.org/10.1108/GM-07-2018-0095>
25. Sezgin, D. Toplumsal cinsiyet perspektifinde sağlık ve tıbbileştirme. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 2015, 18.1: 153-186.
26. Yılmaz, S. Türkiye'de kadınların çalışma hayatındaki yeri ve sosyal güvenlik huku-ku düzenlemeleri. *Sosyal Çalışma Dergisi*, 2018, 2.2: 63-80.

27. Bankert, A. Let's Talk About Sexism: The Differential Effects of Gender Discrimination on Liberal and Conservative Women's Political Engagement. *American Politics Research*, 2020, 48.6: 779-791. doi:10.1177/1532673x20939503
28. Tajali, M. Protesting gender discrimination from within: women's political representation on behalf of Islamic parties. *British Journal of Middle eastern studies*, 2017, 44.2: 176-193. <https://doi.org/10.1080/13530194.2017.1281570>
29. TC Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (2011). Şahin, F. Kadınların siyasal katılımları çerçevesinde kadın meclislerinin yerel siyasetteki etkinlikleri ve üye profilleri. (26/10/2020 tarihinde <https://www.ailevecalisma.gov.tr/media/2526/fundasahin.pdf> adresinden ulaşılmıştır).
30. Standing, H. Gender and Equity in Health Sector Reform Programmes: A Review. *Health policy and planning*, 1997, 12.1: 1-18. <https://doi.org/10.1093/heapol/12.1.1>
31. WHO. (2018). Gender equality must be at the core of "Health for All". (01/09/2020 tarihinde <https://www.who.int/news-room/detail/07-03-2018-gender-equality-must-be-at-the-core-of-health-for-all> adresinden ulaşılmıştır).